Traducere și traduceri – două momente ale actului didactic în medierea lingvistico-culturală

Nicoleta NEȘU
Università „La Sapienza" di Roma, Italia
Universitate „Babes-Bolyai" - Cluj Napoca, România

Abstract

The present paper tries to emphasize the importance of some key-concepts from the philosophy of language in the contrastive approach of the didactic process – teaching and learning of a foreign language in the linguistic and cultural mediation, focusing on the role of the translation in this process.

Key-words: translation, communication, mediation, teaching, learning, foreign language

Într-un studiu anterior, prezentat la colocviul Universității din București și publicat mai apoi în volumul *Abordări și cercetări didactice în domeniul disciplinelor filologice* (Nești 2014a: 173-180), afirmam că pentru a înțelege modalitatea prin care noi semnificăm prin intermediul limbajului și limbajul semnifică pentru noi, trebuie să trecem dincolo de limbajul însuși, trebuie să ajungem până la "rădăcinile" experiențelor noastre și ale modului nostru de a cuprinde aceste experiențe în categorii. Acest demers presupune investigarea, pe de-o parte, a rețelelor pe care limbajul le țese cu structurile cognitive și, pe de altă parte, uzul cultural al acestora, din moment ce structurile noastre cognitive sunt, întotdeauna, în strânsă dependență de cultura cărei îi aparținem. În același studiu, punctam și două dintre ideile integralismului lingvistic pe care le consider esențiale în argumentarea importanței și în justificarea alegerii demersului contrastiv în procesul de predare a limbii române ca limbă străină: faptul că limbajul reprezintă o *formă de cultură*, cea mai universală dintre toate formele acesteia și prima care distinge în mod net și imediat omul de celelalte ființe ale naturii (Coșeriu 2007: 131) și faptul că limbajul ca activitate cognitivă, din punct de vedere funcțional sau, mai bine spus, din perspectiva finalității pe care vorbitorul i-o atribuie și/sau a efectu-

BDD-A26179 © 2017 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:43:33 UTC)

lui resimțit de ascultător, este de mai multe tipuri – vorbim despre un limbaj ce „comunică idei sau gânduri", despre limbaj ca „externalizare a unor încărcături psihologice", despre limbaj ca „expresie" (Coșeriu 2007: 132). Într-un alt studiu, prezentat tot la Universitatea din București (Nețu 2014b: 79 - 85), arătam că înțelegerea limbajului, în linie aristoteliană – ca *logos semantikòs* – are cel puțin două consecințe foarte importante și în ceea ce privește metodologia de predare a limbilor străine: pe de-o parte, este vorba despre primordialitatea *funcției semnificative* a limbajului, ca *funcție constitutivă* a sa, față de *funcția comunicativă* a limbajului, ca *finalitate ulterioară*, de ordin pragmatic, ceea ce face ca accentul să se deplaseze, inclusiv în metodologia didactică, în direcția limbii văzute ca *activitate creatoare de semnificați* și abia apoi, într-un pas ulterior și secundar, ca *activitate de producere și transmitere de informații*. Aceasta schimbare de perspectivă, în cazul actului de predare/ învățare a unei limbi străine, arătam tot acolo, s-ar „traduce" prin mutarea accentului de la „predarea", respectiv „învățarea" unei limbi străine sub aspectul strict și cu finalitatea restrictivă a dezvoltării unei competențe comunicative, în absența unui cadru contextual mai larg, mai cuprinzător, al culturii și al mentalității poporului care produce limba respectivă, înspre posibilitatea stabilirii unei comunicări, în sensul de comuniune, de împărtășire a conținuturilor semantice respective și a realităților care le produc, prin grefarea, proiectarea și completarea noțiunilor gramaticale cu noțiuni de literatură, istorie, mitologie, noțiuni culturale în general. Pe de altă parte, o a doua consecință a acestei schimbări de perspectivă ar fi însăși conceptul-cheie de *relativism lingvistic* înțeles ca viziune proprie asupra unei realități comune propusă de fiecare limbă în parte, contribuția specifică, subiectivă, pe care fiecare limbă istorică/ idiom/ dialect o aduce viziunii generale, înțelegerii realității comune, obiectuale. Acest concept noi l-am plasat în centrul abordării de tip contrastiv a metodologiei didactice, în care limba străină vine prezentată din punctul de vedere al diferențelor și al apropierilor față de limba maternă, considerată ca structurantă pentru organizarea mentală a celui care învață o limbă străină. Și îl citam pe Humboldt:

> Învățarea unei limbi străine ar trebui să însemne dobândirea unei noi perspective în viziunea asupra lumii de până în acel moment – și, până la un punct, chiar înseamnă așa ceva, de vreme ce orice limbă conține întreaga țesătură de concepte și modul de reprezentare ale unei părți a umanității. Numai pentru că într-o limbă străină transpunem întotdeauna, într-o măsură mai mică sau mai mare, propria viziune asupra lumii, mai bine zis viziunea asupra lumii specifică limbii noastre, avem impresia că nu obținem un rezultat complet și absolut. (Humboldt 2008: 95)

Pornind de la aceste idei-cadru și fără a insista aici asupra problematicii extrem de complexe a actului de traducere in sine și a traductologiei ca disci-

BDD-A26179 © 2017 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:43:33 UTC)

plină autonomă, care a făcut obiectul unor studii anterioare, în intervenția de față ne vom opri asupra rolului pe care traducerea îl poate avea în predarea limbilor străine, în general, insistând asupra rolului său în procesul de mediere lingvistico-culturală în predarea limbii române, în particular. Mai exact, ne vom referi la locul și funcția pe care traducerea o poate avea în activitatea de predare a limbii române în universitate, în cadrul unei specializări care, la universitățile din țara noastră, deocamdată, nu există: *mediazione linguistico-culturale*, mediere lingvistico-culturală. Această specializare, prezentă în curriculumul unor universități italiene, așa după cum îi spune și numele, pregătește specialiști în medierea lingvistico-culturală și necesitatea prezenței ei în schema universitară și pe piața muncii derivă dintr-o realitate socială imediată – emigrația, respectiv prezența unor comunități străine, ce vorbesc o limbă străină și ce aparțin unor culturi, uneori chiar și unor mentalități, mai mult sau mai puțin diferite de cea care le găzduiește[1]. Trebuie precizat de la început că structura grupului de studenți ce se înscriu la această specializare nu este deloc omogenă, din aceleași motive pe care le-am enumerat mai sus, ceea ce înseamnă, în cazul nostru concret, că studenții vorbitori de limba română ca limbă maternă se găsesc alături de cei care au limba italiană ca limbă maternă, dar ambele categorii studiază limba română – situație ce obligă la o flexibilitate a activității didactice, axată mult pe latura practică, concentrată pe studiul limbii române, dar dintr-o perspectivă contrastivă și în contextul integrator al disciplinei traductologie. Această specializare în sine este strâns legată de conceptul de studii culturale – în care, așa după cum bine se știe, traducerea are un rol important.

Accentuarea înțelegerii traducerii ca studiu cultural pune, evident, traducerea în raport cu conceptul general de cultură. De fapt, în ultimii ani, asistăm la trecerea de la o perspectivă preponderent lingvistică asupra traducerii la o perspectivă de tip cultural, de *cultural studies*, în care, de obicei, se pune accentul pe studiul textelor în limba maternă, care nu e și limba de origine a acestor texte; în paralel, din acest punct de vedere, traductologia, în perspectiva studiilor culturale, se focalizează pe limba textului 2, în timp ce în abordările tradiționale se ocupa de textul 1, cel de pornire. Ca urmare, în ceea ce privește traducerea în perspectivă culturală, putem spune că se concentrează pe inovațiile de tip lingvistic ce emerg în textul 2, poziție ce poate aminti de mai vechea distincție pe care o întâlnim la Goethe, Humboldt sau Schleiermacher, între cele două finalități ale traducerii – apropierea textului de lector sau apropierea lectorului de text.

Trebuie amintit aici că, în general, în lucrările de specialitate, actul traducerii a fost considerat ca o activitate de gradul doi, o activitate secundară, uneori chiar mecanică, fără a se ține cont de substratul creator pe care aceasta îl presupune și în afara căruia nu se poate vorbi despre traducere în adevă-

[1] Această specializare a făcut obiectul descrierii noastre și cu alte ocazii, fragmente putându-se regăsi și în intervenția de față.

BDD-A26179 © 2017 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:43:33 UTC)

ratul sens al cuvântului. Ceea ce se înțelegea prin traducere – în sens „tradițional" - era un proces de mediere în urma căruia, conținutul unui text ce aparținea unei anumite limbi era redat într-o altă limbă, într-un mod cât mai apropiat posibil, la nivelul structurilor semnificatului - este ceea ce se poate face cu traducerea într-un prim moment de activitate didactică. Schimbarea radicală de perspectivă vine, pe la jumătatea secolului trecut, odată cu activitatea teoretică desfășurată de Cercul formalist rus și, apoi, cu cea a Cercului lingvistic de la Praga și a celora care le-au urmat principiile. Actul traducerii devine, treptat, o interpretare, o interrelaționare a conținutului semantic cu cel al expresiei la nivelul celor două limbi, se vorbește despre procese de substituție, transfer etc. – și reprezintă, în opinia noastră, ceea ce se poate face cu activitatea de traducere într-o fază avansată a procesului didactic.

Procesul traducerii și problemele pe care acesta le ridică au fost recunoscute ca făcând parte din sfera mai largă a proceselor de ordin semiotic din momentul în care s-a conștientizat faptul că traducerea nu înseamnă o simplă transpunere a unui semnificat dintr-o limbă în alta, ci implică trecerea dintr-o realitate socio-culturală în alta. Celebra teză a lui Sapir conform căreia limba reprezintă un „ghid al realității sociale" și, deci, că omul este condiționat de și prin limbaj schimbă, în mod radical, datele problemei. Nu există, spune el, două limbi suficient de asemănătoare ca să poate fi considerate ca reprezentând aceeași realitate socială (lucru pe care, de altfel, îl afirmase și Humboldt); modul în care se trăiește în diferitele societăți reprezintă moduri distincte și nicidecum același mod care poartă „etichete diferite".

Nu putem să nu-l amintim aici și pe Lotman care afirmă că, în funcționarea lor istorică reală, limba și cultura sunt inseparabile; nu este posibilă existența unei limbi (în accepția completă a termenului) care să nu fie imersă într-un context cultural, așa cum nu este posibilă o cultură care să nu aibă în centrul său o structură proprie de tipul limbii naturale. În opinia sa, în acest raport limbă - cultură, limbajul funcționează ca sistem modelizator primar, în timp ce literatura și arta, în general, funcționează ca sisteme modelizatoare secundare. Ca o abstractizare, limba/ limbajul poate fi conceput ca un fenomen în sine și de sine stătător; însă, spune Lotman, în funcționarea sa reală, el este încorporat într-un sistem mult mai general, într-un sistem cultural, împreună cu care formează o totalitate complexă. Din acest moment, traducerea nu mai poate reprezenta un simplu fenomen lingvistic, ci devine un amplu proces de mediere între două sau mai multe realități culturale. Este momentul la care se aspiră a se ajunge la finalul parcursului didactic.

În ceea ce privește stricta desfășurare a procesului de predare/consolidare a achiziției de cunoștințe într-o limbă străină prin intermediul traducerii, se cuvin a fi făcute câteva precizări:

- în primul rând, traducerea nu o utilizăm decât în paralel cu expunerea detaliată a nivelelor morfologic, sintactic și lexical, după o prealabilă trecere în revistă și fixare a cunoștințelor din nivelul de bază, A1/ A2;

BDD-A26179 © 2017 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:43:33 UTC)

• în al doilea rând, exercițiile de traducere pot și trebuie să fie configurate în mod gradual, de la nivelul semnificatului lingvistic la cel al sensului textual, respectiv de la perspectiva înțelegerii textului la competența de a produce un text nou în limba străină; aici, spre exemplu, se poate urma modelul integrator propus de prof. Giulio Lepschy, configurat în trei etape, în care traducerea ocupă o poziție mediană care conduce și ajută la competența producerii unui text nou: (a) compoziție – se pornește de la un text în limba lor maternă (în cazul nostru italiana) și se cere crearea unui text asemănător în limba română; (b) traducere/translație – se traduce din limba română în limba maternă (pentru anii I și II, nivel licență) și viceversa, din limba maternă în limba română (pentru ultimul an licență și anii de master) și (c) eseu – compoziție de text în limba română (Lepschy 2009: 7);

• în al treilea rând, trebuie făcută distincția între traducere ca instrument pedagogic și traducerea propriu-zisă, cu scop în sine, distincție ce se operează după parametrul funcției, obiectului și cui i se adresează procesul traducerii; după aceste trei criterii, traducerea ca instrument pedagogic se diferențiază de cea propriu-zisă prin faptul că este instrumentală, adică textul tradus servește ca instrument pentru îmbunătățirea competenței lingvistice, ca obiect, ea furnizează profesorului informații asupra acestei competențe lingvistice a studentului și se adresează profesorului în calitate de evaluator;

• o altă distincție necesară operează la nivelul organizării cursurilor – diferența se creează, astfel, între „școala de traducere", unde intră traducerea pedagogică și „traducerea profesională"; în primul caz, cel ce ne interesează în mod particular, prin traducere se încearcă sistematizarea și consolidarea cunoștințelor dobândite la cursurile practice de limba română – morfologie, sintaxă, lexicologie, dobândirea de cunoștințe noi la nivelul idiomatic, al uzului limbii și un prim contact cultural, oricum, cu focalizare pe nivelul formei lingvistice; traducerea profesională, ce intră în programa analitică a cursului de limba română la nivel de master în știința traducerii, focalizarea este pe conținutul lingvistic, cu atenție specială asupra nivelurilor și stilurilor funcționale ale limbii, registrelor de vorbire etc.

Intervine aici o altă problemă care face și mai utilă folosirea traducerii în actul de predare/ învățare a limbilor străine (vezi și Neșu 2013). Mă refer la dificultatea teoretică, de reflectare a aceleiași realități prin conținuturi-semnificații ale unor limbi diferite, pe care actul traducerii trebuie să o înfrunte. Aceasta este luată în considerare, după cum bine se știe, sub o formă sau alta, de către mai toți cei care s-au ocupat, direct sau indirect, de problema traducerii. Faptul fusese deja remarcat de însuși Humboldt în momentul în care afirma că, în ceea ce privește planul conținutului, limbile se deosebesc, în primul rând, printr-o organizare specifică a conținutului lor lexical și gramatical și, abia apoi, ele se deosebesc și prin aspectul lor material. „Limba

BDD-A26179 © 2017 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:43:33 UTC)

este, într-un fel, manifestarea exterioară a spiritului popoarelor; limba lor este spiritul lor, iar spiritul lor este limba lor. Oricât am vrea, nu le putem gândi niciodată îndeajuns de identice!" (Humboldt 2008: 80). Este adevărat că filosoful german relaţionează specificitatea limbilor la câteva constante universale ale limbajului, în general, în sensul că identifică aceste universalii în limbile particulare, la nivelul raportului de desemnare (relaţia cuvintelor cu conceptele pe care le desemnează), la caracterul universal al expresiei (identitatea aparatului fonator la toţi oamenii), precum şi la simbolismul fonetic (evocarea unor însuşiri ale obiectelor prin intermediul calităţilor intrinseci ale sunetelor) (Munteanu 2005: 16), afirmând că „atât de admirabilă este în limbă individualizarea în interiorul concordanţei universale, încât se poate spune cu egală îndreptăţire şi că întreaga specie umană deţine o singură limbă, dar şi că fiecare om deţine o limbă proprie" (Humboldt 2008: 87). Dar este la fel de adevărat că tot Humboldt este cel care „renunţă la proiecţia himerică a unei limbi iniţiale (perfecte) şi priveşte ca pe un dat necesar diversitatea limbilor şi a popoarelor, pusă în relaţie directă cu producerea forţei spirituale a omului" (Munteanu 2005: 16) şi refuză astfel în mod categoric orice încercare de imaginare a unei limbi universale, logice şi raţionale.

O altă perspectivă extrem de interesantă și de fertilă care „pledează" pentru utilizarea traducerilor ca exercițiu în actul de predare/ învățare a unei limbi străine este cea oferită de sociolingvistul şi antropologul E. Nida. Acesta vorbeşte despre patru perspective valabile în ceea ce priveşte studiul traducerii, perspective complementare. Este vorba despre o *perspectivă filologică*, în care „accentul cade pe compararea textului sursă cu cel ţintă"; o *abordare lingvistică* care „se axează în principal pe comparaţia dintre cele două limbi, limba sursă şi limba receptoare"; *abordarea comunicativă* care „îşi concentrează în special atenţia asupra actului comunicativ original din limba sursă şi comunicarea ce îi corespunde în limba receptoare"; *abordarea sociosemiotică* în care „accentul cade pe semnificaţia acelor semne care transmit mesajul către receptori, în anumite împrejurări"(Nida 2004: 37-53). Examinarea detaliată a acestora îl fac pe cercetător să afirme că traducerea este, de fapt, o „tehnologie creatoare", care trebuie să aibă la bază o bună cunoaştere a naturii limbajului şi care trebuie să ţină cont de faptul că limba nu poate fi niciodată separată de contextul cultural care o produce, de cultura pe care ea însăşi o reflectă. Plecând de la convingerea că „limbile diferă nu atât în ceea ce priveşte realităţile pe care le indică, cât prin modul în care se referă la obiecte şi experienţe" şi că „pe lângă capacităţile lor lexicale de a vorbi despre întreaga complexitate a experienţei umane toate limbile posedă anumite modalitaţi care amplifică atractivitatea unui discurs" (Nida 2004: 33), sociolingvistul este de părere că traducerea este posibilă şi că ea se realizează la nivelul sensurilor: „A traduce sensuri înseamnă a traduce semnificaţia totală a unui mesaj atât în ceea ce priveşte conţinutul lexical sau propoziţional, cât şi semnificaţia sa retorică" (Nida 2004: 34).

În termenii linvisticii integrale ce ne servește drept cadru teoretic în

BDD-A26179 © 2017 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:43:33 UTC)

demersul nostru, aceasta înseamnă că traducerea este o activitate de creare a unui text-oglindă pentru un alt text, iar finalitatea acestei activităţi este reprezentată de încercarea de a reproduce, cât mai fidel, aceeaşi designaţie şi acelaşi sens cu ajutorul semnificatelor dintr-o altă limbă, „*designar los mismos estados de cosas por medio de otra lengua, o sea, la de decir lo mismo – como significación de habla – por medio de sgnificados en principio diferentes*" (Coșeriu 1977: 208). Parcursul actului propriu-zis al traducerii se structurează, astfel, în două etape: prima constă în „găsirea" – prin intermediul semnificatelor limbii textului original – a designatelor și apoi, construcţia sensului textului prim, etapă numită de Coşeriu „semasiologică", urmând ca, în a doua etapă, să se identifice semnificatele din limba ţintă prin care să se designeze starea de lucruri descrisă în textul original şi să se construiască un sens al textului-oglindă similar celui original. Această etapă e numită de Coşeriu „onomasiologică", cu precizarea că este vorba despre o semasiologie şi o onomasiologie de tip textual şi nu la nivelul limbilor idiomatice. Ca urmare, ceea ce se traduce nu sunt semnificatele limbilor, ci sensul textelor, situaţie ce obligă traducătorul să preia şi să urmeze procedeele şi strategiile creaţiei de sens utilizate de creatorul textului original. Acest proces îl transformă, automat, într-un creator de text/ sens, în timp ce traducerea devine o problemă de lingvistică a textului, de hermeneutică a sensului. Şi asta pentru că se traduce, întotdeauna, un text, adică un sens, iar problema traducătorului este, de fapt, o problemă de lingvistică a textului, adică de stabilire a unei corespondenţe între texte aparţinând la două limbi diferite, si nu una de gramatică sau de lexicologie a limbilor respective.

Unul dintre exemplele practice pe care Coşeriu îl utilizează pentru a susţine această idee (și pe care noi l-am preluat spre exemplificare studenților noștri) este cel al expresiilor idiomatice (considerate de mulţi intraductibile ca structură – în schimb, ele devin complet traductibile, în opinia sa, dacă le considerăm ca microtexte-purtătoare de sens, a căror valoare semantică globală nu coincide, în sensul că nu este dată de suma valorii elementelor care o compun). Formula *mi dispiace* din limba italiană se traduce, ca text, prin Îmi pare rău, în română, *Lo siento*, în spaniolă, *I am sorry*, în engleză, *Es tut mir leid*, în germană. În limba de origine, italiană, ea nu reprezintă, însă, o expresie idiomatică, atâta timp cât ea poate fi analizată, ci reprezintă o simplă întrebuinţare a verbului *dispiacere*. Ea devine, însă, expresie idiomatică în momentul traducerii ei în limbile română, spaniolă, engleză sau germană deoarece, din punctul de vedere al acestor limbi, ea nu este analizabilă. Cu alte cuvinte, dacă traducerea s-ar face la nivelul limbii, şi nu la acela al sensului textual, ea s-ar traduce prin Îmi displace (rom.), *Me desagrada* (span.), *I dislike it* (engl.) şi *Es missfält* (germ.), din moment ce verbului italian *dispiacere* îi corespund verbele *a displăcea* (rom.), *desagradar* (span.), *to dislike* (engl.) şi *missfällen* (germ.). Rezultă deci că acest proces de echivalare nu se confundă, în totalitate, cu cel al transpoziţiei, definit de Coşeriu drept tehnică de stabilire a corespondenţelor, „*la técnica del establecimiento de correspondencias*"

BDD-A26179 © 2017 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:43:33 UTC)

(Coşeriu 1977: 235), atâta timp cât găsirea designaţiilor echivalente în limba în care se traduce presupune o serie de procedee care poate merge până la explicarea propriu-zisă, explicită, atunci când nu se găseşte un termen echivalent. Şi aici Coşeriu preia, la rîndul său, pentru exemplificare, un exemplu oferit de Jakobson: unui vorbitor nativ de limbă rusă, căruia i se transmite un text în limba engleză de tipul *I wrote to my friend*, va trebui să i se dea următoarele lămuriri: acţiunea este terminată sau nu, prin *friend* se înţelege o persoană de sex feminin sau masculin şi dacă subiectul este feminin sau masculin şi aceasta pentru că, limba rusă, spre deosebire de engleză, are verbe care exprimă o acţiune terminată (*perfective*) sau neterminată (*imperfective*), se face distincţia între feminin și masculin în cazul substantivelor, în timp ce trecutul verbului indică şi genul subiectului. Desigur că din punct de vedere teoretic limba engleză poate exprima toate aceste determinări, însă limba engleză nu cere, nu are nevoie de astfel de explicitări, ele nu trebuie exprimate, în timp ce în limba rusă sunt obligatorii. Pe de altă parte, există alte distincţii pe care engleza este obligată să le opereze (articolul, spre exemplu) şi pe care rusa ori nu le exprimă deloc, ori le exprimă parţial şi cu instrumente diverse (Coşeriu 2000: 68-69, 184-185, 242-244). Toate acestea se datorează faptului că limbile se diferenţiază între ele prin aşa-numitele elemente diferenţiale, acele trăsături distinctive pe care o limbă le utilizează şi care nu coincid, în sensul că un element poate fi diferenţial într-o limbă şi în alta nu. De aceea, în cazul traducerii, „nu are importanţă faptul că anumite «semnificate» sunt gândite sau se cunosc datorită cunoaşterii lucrurilor desemnate: ceea ce contează este dacă limba face sau nu distincţia şi dacă în fiecare caz există sau nu limite semantice date de limba înseşi" (Coşeriu 2000: 185). Ca urmare, dacă limba română, spaniolă sau italiană desemnează cu acelaşi cuvânt *bunică*, *abuela*, *nonna*, bunica maternă şi cea paternă, chiar dacă, în realitatea extralingvistică reprezintă două realităţi diferite, traducerea acestui cuvânt în limba suedeză necesită această diferenţiere, şi la nivelul expresiei, pentru că limba suedeză le numeşte în mod diferit, existând două cuvinte distincte pentru cele două realităţi extralingvistice distincte. Ca urmare, în practica traducerii, va trebui să se cunoască şi să se ţină cont de această distincţie, apelând şi la categoria contextelor.

În concluzie, suntem de părere că, dincolo de criticile aduse utilizării traducerii în procesul de predare a unei limbi străine, experiența noastră accentuează mult latura pozitivă, avantajele acesteia în actul didactic. Dacă luăm în considerare cele patru deprinderi fundamentale – scris, citit, ascultat și vorbit – este simplu de înțeles că, la modul concret, traducerea, ca act, le înglobează pe toate patru, mai ales dacă, înainte de traducerea propriu-zisă, se pleacă de la citirea/ ascultarea textului ce trebuie tradus. De asemenea, asimilată predării după metoda contrastivă care, dincolo și ea de toate criticile ce i-au fost aduse, oferă extrem de multe avantaje și un suport real atât în actul de predare cât și în cel de învățare, traducerea ca exercițiu ajută, prin activarea limbii materne ca structură matrice, la stabilirea asemănărilor

BDD-A26179 © 2017 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:43:33 UTC)

și deosebirilor dintre cele două limbi, lucru ce poate fi util în a explica, dar și în a „preveni" greșelile dintre cele mai comune. Dincolo de aspectul strict gramatical, traducerea și utilizarea ei este de un folos real și în procesul de *critical reading*, având în vedere că, înainte de a fi tradus, textul trebuie sa fie înțeles, în toate detaliile sale, atât de structură gramaticală, cât și în cele mai profunde, de niveluri stilistice sau de tipologie textuală. De asemenea, se observă și un aport real în dezvoltarea capacităților comunicative, prin repetarea, imitarea și fixarea unor structuri de „limbă vorbită" pe care textul ce trebuie tradus le oferă. Nu în ultimul rând, traducerea poate constitui un act de mediere culturală și prin alegerea scriitorului, dacă se vorbește despre textul literar, dar și prin alegerea operei literare și revelarea conținutului acesteia.

Putem afirma, deci, că traducerea-act didactic pleacă de la un scop practic, de predare/ învățare a unei limbi străine prin intermediul textelor, adică reprezintă o tehnică de predare/ învățare ce constă în a pune în contact două competențe lingvistice, două limbi; altfel spus, poate fi considerată o practică de transfer lingvistic, cu finalitatea practică de a transmite sau achiziționa o competență lingvistică expresivă într-o altă limbă, diferită de limba maternă. Ca urmare, în cazul prezentat de noi, ea nu reprezintă un scop în sine – spre deosebire de traducerea profesională –, ci reprezintă un mijloc pentru a ajunge la un obiectiv de tip didactic. În cazul acestui tip de exercițiu, conținutul este pus în umbră, sensul vehiculat prin text de asemenea, în timp ce focalizarea cade pe forma gramaticală și pe conținutul lexical și idiomatic. Cu alte cuvinte, contează actul traducerii în sine și funcțiile sale de achiziționare și de punere în practică a cunoștințelor dobândite.

În același timp, vorbim și despre procesul de formare a competențelor traductive, proces în care finalitatea este de a acumula cunoștințele specifice pentru a ajunge la un „*savoir-faire* de traducător", la dobândirea competențelor lingvistice în măsură să asigure o bună stăpânire a registrelor stilistice, a registrelor tipologice, precum și capacitatea de a găsi soluțiile lexicale cele mai potrivite în limba maternă, cea în care se traduce. De asemenea, la acest nivel, putem vorbi și despre dezvoltarea competențelor de tip argumentativ, precum și a celor de tip redacțional. Este nivelul la care se produce, în fapt, un transfer intercultural, un act lingvistic complex, care angrenează toate palierele lingvistice stocate la nivelul sensului textual, unicul palier care, în realitate, se traduce.

Bibliografie:

COŞERIU, Eugen, 1977, *El hombre y su lenguaje. Estudios de teoría y metodologia lingüística*. Madrid;

COŞERIU, Eugen, 2000, *Lecţii de lingvistică generală*, traducere din spaniolă de Eugenia Bojoga, Chişinău, Editura Arc;

BDD-A26179 © 2017 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:43:33 UTC)

COȘERIU, Eugenio, 2007, *Il linguaggio e l'uomo attuale. Saggi di filosofie del linguaggio*, Verona, Edizioni Centru Studi Campostrini;

HUMBOLDT, Wilhelm von, 2008, *Despre diversitatea structurală a limbilor şi influenţa ei asupra dezvoltării spirituale a umanităţii*. Versiune românească, introducere, notă asupra traducerii, tabel cronologic și indici de Eugen Munteanu, Bucureşti, Humanitas;

LEPSCHY, Giulio, 2009, *Tradurre e traducibilità*,Torino, Aragno;

MUNTEANU, Eugen, 2005, *Introducere în lingvistică*, Iaşi, Polirom;

NEȘU, Nicoleta, 2013, „Câteva considerații generale despre traducere ca liant al diversității lingvistice", *Romania Orientale* XXVI, Roma, Bagatto Libri ed., pp. 145-158;

NEȘU, Nicoleta, 2014a, „Exploatarea expresiilor idiomatice și a uzului metaforic al limbajului în procesul predării limbii române ca limbă străină", in Florentina SÂMIHĂIAN, Mădălina SPĂTARU-PRALEA (ed.), *Abordări și cercetări didactice în domeniul disciplinelor filologice.* București, Editura Universității din București, pp. 173-180;

NEȘU, Nicoleta, 2014b, „Premise de filosofia limbajului în didactica limbilor străine – studiu de caz"**,** in Rodica ZAFIU, Isabela NEDELCU, *Variația lingvistică: probleme actuale I. Gramatică, istoria limbii române, filologie, dialectologie*, București, Editura Universității din București, pp. 79 -85;

NIDA, Eugene, 2004, *Traducerea sensurilor*, traducere și prefață de Rodica Dimitriu, Iași, Editura Institutul European.

Lect. univ. Nicoleta NEȘU
Sapienza Università di Roma
Universitatea „Babeș-Bolyai" din Cluj Napoca
nicoleta.nesu@uniroma1.it, nicoleta.nesu@gmail.com

Doctor in filologie (2004), masterat în studii europene (1995), absolventă a Facultății de Litere, UBB Cluj-Napoca, specializarea limba și literatura engleză-limba și literatura română (1994); titular al cursurilor de *Semiotică, Limba română pentru străini, Teoria textului și analiza discursului, Pragmatica si semiotica massmediei*,; în prezent, lector de schimb prin acord cultural interguvernamental la Universitatea *Sapienza* din Roma, Italia; autor a numeroase studii și articole de specialitate publicate în reviste din țară și din străinătate.

Publicații: *Textul politic - limite si deschideri semiotice* (Cluj-Napoca, Ed. Casa cărții de știință, 2005) și coautor la *Grammatica d'uso della lingua romena* (Milano, Hoepli ed., 2014), inițiator și coordonator al volumelor *Romania culturale oggi* (Roma, Bagatto libri Ed. 2008) si *Il Romanzo romeno contemporaneo* (Roma, Bagatto libri Ed. 2010), publicate prin programe ICR. Domenii științifice de interes: filosofia limbajului și semiotică, lingvistică, pragmatică și comunicare, traductologie, limba română ca limbă străină, metodologia predării limbilor străine.

BDD-A26179 © 2017 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:43:33 UTC)